

งานวิจัยเรื่อง “จริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน” (Ethics of the Mass Media Profession) ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)

รองศาสตราจารย์ ดร.วริยา ชินวรรณโณ

หัวหน้าโครงการวิจัยจริยธรรมในวิชาชีพ

ผศ.ดร. พ.ศ.ท.หญิง ดร.ศิริวรรณ อนันต์โท

หัวหน้าโครงการวิจัยจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน

ผศ.ดร.สันศักดิ์ ทองรินทร์

นักวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติตามจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทย 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน 3) หาแนวทาง/มาตรการกำกับดูแลและส่งเสริมการปฏิบัติตามจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน และ 4) นำเสนอกรอบจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน โดยมีระยะเวลาดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนธันวาคม 2553 – เดือนมีนาคม 2556 ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชนและผู้บริหารของสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ กระจายเสียง สื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต จำนวน 20 คน คัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชนและประชาชนจำนวน 400 คน จากภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา และขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการและนักวิชาชีพสื่อมวลชน มีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านจริยธรรมสื่อในประเทศไทย พบว่าสื่อมวลชนมีปัญหาด้านจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น แต่สื่อมวลชนเองก็มีความพยายามในการที่จะพัฒนาจริยธรรมของตนเองด้วย ผู้ให้ข้อมูลมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับความจำเป็นของการเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ส่วนการไม่ปฏิบัติตาม หรือการละเมิดจริยธรรมของสื่อมวลชน พบว่ามีสาเหตุมาจากความไม่มีเกณฑ์ด้านจริยธรรมที่ชัดเจน การขาดความใส่ใจด้านจริยธรรมอย่างจริงจังขององค์กรสื่อและผู้ปฏิบัติงาน การยึดแนวคิดในเรื่องการกำกับดูแลตนเอง การไม่มีกฎหมาย

และไม่มีสมาคมที่เข้ามาดูแล การดำเนินธุรกิจสื่อแบบทุนนิยม รวมถึงการผูกขาดทางธุรกิจ จนอาจทำให้สื่อขาดจริยธรรมได้ ด้านสภาพการบังคับใช้จริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน พบว่าเมื่อสมาชิกไม่ปฏิบัติตามจริยธรรม ส่วนใหญ่ไม่อาจควบคุมตนเองได้ เพราะมีความสัมพันธ์และเกรงใจกันเอง

การละเมิดหรือการไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมมีผลกระทบใน 3 ส่วนหลักๆ คือ 1) ด้านประชาชน เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้อ่าน/ผู้ชม/ผู้ฟัง/ประชาชนในฐานะที่เป็นผู้รับสื่อหรือประเด็นสาร 2) ด้านสังคม เพราะสื่อช่วยให้ข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็วจึงทำให้มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างได้ง่าย และ 3) ด้านตัวสื่อเอง เพราะการขาดจริยธรรมทำให้สื่อขาดความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม ในองค์กรสื่อส่วนใหญ่จะมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนอยู่แล้ว แต่ไม่ค่อยเคร่งครัดนัก และเนื่องจากจริยธรรมเป็นเรื่องของนามธรรม การตรวจสอบจึงยังคงไม่ชัดเจนเพียงพอ ทั้งยังมีระบบพรรคพวก ระบบอุปถัมภ์และมีความเกรงใจกันระหว่างสื่อด้วยกัน และไม่มีกฎหมายบังคับให้ปฏิบัติตามจริยธรรม การวิจัยนี้พบว่ามิจังจี้ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามจริยธรรมของสื่อมวลชนมีอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านเจ้าของทุน ด้านการเมือง ด้านภาครัฐ และด้านประชาชนที่ขาดความรู้เท่าทันสื่อ และขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

สำหรับแนวทางการควบคุมจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนสนับสนุนการควบคุมตนเองโดยให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม บางส่วนเห็นว่าควรมีการสร้างจริยธรรมหลักและมีจริยธรรมย่อยแยกตามแขนงวิชาชีพ เพราะธรรมชาติของสื่อแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน ส่วนมาตรการป้องกัน กำกับดูแล และส่งเสริมจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน ควรให้รัฐเป็นหน่วยงานหลักควบคุมกำกับองค์กรสื่อมวลชนและองค์กรธุรกิจสื่อ รวมทั้งสถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม ชุมชนและผู้บริโภคสื่อก็ควรมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ตรวจสอบและสะท้อนประเด็นจริยธรรมของสื่อด้วยเช่นเดียวกัน

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในปัจจุบัน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมต่อการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับความคิดเห็นของกลุ่มสื่อมวลชนและกลุ่มประชาชน ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ/ควบคุมจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ/ควบคุมจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับมาก เช่นเดียวกับความคิดเห็นของกลุ่มสื่อมวลชนและกลุ่มประชาชน ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการป้องกัน การลงโทษ และการกำกับดูแลจริยธรรมของสื่อมวลชน ผู้ตอบ

แบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมต่อมาตรการป้องกัน การลงโทษ และการกำกับดูแลจริยธรรมของสื่อมวลชนในระดับมาก เช่นเดียวกับความคิดเห็นของกลุ่มสื่อมวลชนและกลุ่มประชาชนสำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ควรถูกกำหนดไว้เป็นจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมต่อประเด็นที่ควรถูกกำหนดไว้เป็นจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน ทั้ง 37 ประเด็นในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับความคิดเห็นของกลุ่มสื่อมวลชน ในขณะที่กลุ่มประชาชนมีความคิดเห็นในระดับมาก

Research on “Ethics of the Mass Media Profession”, Financially Sponsored by Thailand Research Fund (TRF).

Associate Professor Dr. Wariya Chinwanno	Head of the Research Project entitled, “Professional Ethics”
Assistant Professor Dr. Siriwan Anantho	Head of the Research Project entitled, “Ethics of the Mass Media Profession”
Assistant Professor Dr. Sunthad Thongrin	Researcher

Abstract

The research study on “Professional Media Ethics” was aimed to 1) study the current situation of ethical conduct among Thai media professionals; 2) study the problems and obstacles in following the rules of professional media ethics; 3) study the measures to regulate and promote the compliance with professional media ethics among Thai media professionals; and 4) propose the framework of professional media ethics. The research was conducted between December 2010 – March 2013. Using mixed method approaches, the research was done in three steps. Step 1: An in-depth interview of 20 media experts and executives from newspapers, radio, television and the Internet industry. The participants were purposively chosen based on their knowledge and experience. The data were analyzed using qualitative data analysis technique. Step 2: A survey of media practitioners and people in the middle, northern, northeastern, eastern, and southern parts of Thailand. The 400 sampling was collected using multi-stage sampling technique and the data were analyzed using descriptive statistics. Step 3: A focus group interview with media academics and practitioners. The 30 participants were purposively chosen and the data were analyzed using qualitative data analysis technique.

The results of qualitative research part showed that there has been increasing problems in professional media ethics in Thailand. However, at the same time, mass media themselves have tried to develop their professional ethics. According to the reasons for violating media ethics, the participants reported that the reasons included: there was no clear rule on media ethics; the media organization and practitioners had no serious intention to comply with the ethical guidelines; the preference of self-regulation; there was no regulation and professional association to oversee the ethical practice; and media capitalism. The research results also found the ethics sanction has always been ineffective because most media practitioners were unable to control each other due to their personal relationships.

The violation of media ethics had an effect in three main areas including: 1) people, because the media have an impact on people's opinion; 2) society, because the pervasiveness of the media can have great impact on society at large; and 3) the media themselves, because the lack of ethics led to the incredibility of the media. However most media organizations had their own measures and mechanism to ensure media ethical conduct despite their ineffectiveness. The participants also reported that the ethics was relatively an abstract concept leading to an individual's subjective interpretation. Moreover there existed the patronage system among the media, and there was no legal enforcement on media ethical conduct. This research also found that challenges and obstacles in media ethical conduct included the ownership, politics, government, and audience who lacked of media literacy and participation in monitoring the media's roles and responsibilities.

In this research, some participants supported self-regulation measure, accompanied with people's participation. Most preferred to have main ethical guidelines for all media, and specific professional guidelines for each type of medium due to the differences in the nature of the media. According to the measures for prevention, regulation and promotion professional media ethics, the participants suggested that the government take an active roles together with media and business organizations, as well as academic sector, civil society, community and media consumers.

The survey found that the total opinion of respondents was at high level, as well as the opinion of separate media and people groups, on the issues of current media's professional practice; problems and obstacles on practicing and controlling media ethics; the measures on prevention, punishment and regulation of media ethical conduct. However, the total opinion of respondents was at the highest level, as well as the opinion of the media group, on the prioritization of the ethical issues.